

J. Mutters jr. (1858-1930)

Toen Johannes Mutters jr. zijn plannen voor De Kieviet ontvouwde had hij als architect al een behoorlijke staat van dienst. Met het plan zette hij echter wel zijn eerste schreden op het gebied van stedenbouwkundig ontwerpen. Bovendien nam hij ook de zakelijke kant van het project ter hand.

Met de NV Exploitatie Maatschappij Park 'De Kieviet' en 'Wildrust', waarvan hij directeur was, doorbrak hij de hegemonie van J. Th. Wouters, die in alle andere ontwikkelingsmaatschappijen, die op dat moment in Wassenaar actief waren, een dikke vinger in de pap had.

J. Mutters jr.

Johannes Mutters jr. werd geboren op 6 november 1858 als zoon van Johannes Mutters sr., die weer een zoon was van Herman Pieter Mutters (1797-1864), de oprichter van de timmer- en meubelfabriek Mutters in Den Haag. Dit bedrijf heeft onder leiding van achtereenvolgens Herman Pieter I t/m V een vooraanstaande rol gespeeld in de binnenhuisarchitectuur. Wereldtentoonstellingen, Vredespaleis, luxe zeeschepen, hotels, kantoren, maar ook vele villa's werden door de firma H.P Mutters smaakvol en degelijk betimmerd en ingericht. De architect Mutters heeft regelmatig samengewerkt, vooral met zijn neef en leeftijdgenoot Hermanus Pieter III (1855-1922), ondermeer in ontwerpen voor paviljoens op de wereldtentoonstelling (Parijs 1900, Roubaix 1909) en ontwerpen voor bedrijfsgebouwen.

Mutters had een goede opleiding gehad. Na de HBS maakte hij kennis met het vak middels een stage bij de bouw van Kasteel Oud Wassenaar, een ontwerp van architect C. Muysken. In de avonden volgde hij lessen aan de academie van Beeldende Kunsten in Den Haag. In 1881 ondernam hij een studiereis, waarna hij zijn opleiding afrondde aan de academie van Beeldende Kunsten in Antwerpen.

Terug in Den Haag kreeg hij al snel opdrachten.

In het Zuid Hollands Koffiehuis (1890) aan de Groenmarkt paste hij de stijl van de Vlaams-Hollandse neorenaissance toe. In de jaren die volgden bediende hij zich moeiteloos van wisselende stijlen; men kan hem met recht eclecticus noemen.

Mutters was getalenteerd en goed geïnformeerd.

Daarbij kwam dat hij een uitgebreid netwerk had en een gezonde commerciële instelling. Hij moet goed op de hoogte geweest zijn van de literatuur en duidelijk zijn blik ook buiten de landsgrenzen gericht hebben. Met het ontwerp van de vestiging van Lensvelt-Nicola aan de Venestraat 29 (1895) was hij de eerste architect die de Art Nouveau in Den Haag introduceerde. Deze elegante stijl leende zich vooral voor winkels en restaurants voor het snel opkomende stedelijk milieu. De burgerij kon zich in toenemende mate de geneugten van het mondaine leven permitteren.

Apotheek Nanning in de Korte Poten 7 is een ander sprekend voorbeeld van zijn kunnen. Er volgde een hele reeks ontwerpen en verbouwingen van hotels, winkels, kantoren, een sportpark, schouwburg, en fabriek voornamelijk in Den Haag en Scheveningen. Maar het meest in het oogspringend was wel zijn (nu afgebroken) woonhuis/kantoor aan de Wassenaarseweg 13, ter hoogte van de Bachmanstraat. De in Art Nouveaustijl uitgevoerde gevel was bedekt met een uitbundige florale decoratie

en heeft ongetwijfeld ook als uithangbord voor de creatieve talenten van de ontwerper zijn doel niet gemist.

Mutters bleef trouwens steeds teruggrijpen op eclectische stijlen. Een voorbeeld daarvan is het huis dat hij voor zichzelf ontwierp in De Kieviet, villa 'Berkenhof'. Van 18 maart 1915 dateert de inschrijving in Wassenaar van het echtpaar Mutters- Brouwer. Zij betrekken, samen met hun dochter - hun zoon was al uit huis - het gloednieuwe, zelf ontworpen huis aan de Berkenlaan 1 (zie pag. 46). Dat er ook een stoet personeel meekwam laat zich raden. Het is omstreeks 1975 afgebroken maar oude foto's tonen een statig en enigszins pompeus pand dat eigenlijk voor die tijd ietwat oubollig en daardoor wat minder courant geworden was.

villa 'Berkenhof' (1915), ca. 1920

Tegelijkertijd ontwierp Mutters voor De Kieviet 'modernere' huizen. Eerlijk metselwerk, met als decoratie hooguit gemetselde randen onder de daklijst of rond de entree. Huizen met een rieten kap, ramen met luiken en roedenverdeling en een centrale hal, die warmte en geborgenheid uitstraalden. Comfortabele huizen, met hun terrassen, serres en balkons gericht op de tuin. Huizen die voldeden aan de wensen van de bewoners en de potentiële kopers van de bouwkvavels.

Mutters en zijn tijdgenoten wisten een oneindig aantal variaties op de Engelse cottagestijl te bedenken. Geen twee huizen zijn gelijk. Toch bouwde Mutters daarnaast ook formelere woningen, zoals zijn al genoemde woonhuis 'Berkenhof', de villa 'Zonnehof' aan de Julianaweg 8 en villa 'Helogeli' aan de Mecklenburglaan 6, die als enige een plat dak heeft. Gedurende de jaren twintig werkte Mutters aan een stedenbouwkundig plan voor Wassenaar. Als gevolg van nieuwe wetgeving was de gemeente Wassenaar gehouden aan het maken van een dergelijk plan. Nadat een ontwerp van Co Brandes was afgewezen, ging Mutters aan de slag. Hij maakte een buitensporig en groots opgezet plan. Het was namelijk gebaseerd op groei van de gemeente Wassenaar tot een half miljoen inwoners.

De raad ging accoord, maar na een paar jaar moest het besluit worden teruggedraaid. Over deze opmerkelijke geschiedenis leze men de masterscriptie van M. Borst. Ondertussen had Mutters veel energie gestoken in een, laten we zeggen, theoretisch interessant plan. Ook hieruit blijkt duidelijk dat hij goed op de hoogte was van de laatste ontwikkelingen zoals Plan Berlage voor Amsterdam.

Bij zijn overlijden in 1930 deed dagblad 'Het Vaderland' uitgebreid verslag van de begrafenis. Iedereen, die ook maar iets te betekenen had in het culturele landschap van Den Haag, was er. Johannes Mutters was een persoon van belang geweest.

Het is jammer dat een dergelijk belangrijk architect daarna in de vergetelheid is geraakt en dat de biografie van deze veelzijdige man, met zijn uitgebreide netwerk, nog geschreven moet worden. Er is wel veel deelonderzoek verricht, maar een goede studie die een herwaardering van zijn oeuvre kan inluiden ontbreekt nog.

PB

Bronnen:

Borst, M. : Een plan ter uitbreiding van Wassenaar 1914-1926. De betekenis van plan Mutters voor de geschiedenis van de Nederlandse stedenbouw, masterscriptie UvA 2008

Het Vaderland, 15 december 1930

Reddingius, L. : Het werk van Joh.Mutters jr., masterscriptie U. Leiden 2008

Scherpenzeel, A.J. van: Vijf generaties meubelmakers, masterscriptie U. Leiden 2007

Scheffer, C.: 'Stedenbouwkundige ontwikkeling' in, Jaarboek Buitenplaatsen, Waanders Uitgevers, Zwolle, 1998, p. 29-47

Verbrugge, B: Essay J.Mutters jr. , Stichting Bonas, Rotterdam,

foto: Fotoarchief Gemeente Wassenaar

foto: Stichting Bonas, Rotterdam

Bron van deze tekst: "Een Eeuw Park de Kieviet 1910-2010", uitgave Bewonersvereniging De Kieviet, Wassenaar, 2010

Overname van (delen van) de tekst slechts toegestaan met volledige bronvermelding